

geišat, kes ei tea enam, kes ta õieti on ja millisesse kultuuri kuulub. Olgu libretos tegevuspaik milline tahes, see on ikkagi Puccini, ja Puccini ooperis peab emotsioon tungima itaaliapärasena läbi saali lae. Õnnetu oli ka esietenduse Pinkerton (Dumitru Mițu, Rumeenia), kes (küll parajalt distsiplineerimatu) mereväelase asemel tahtis rohkemgi olla mõni laaberdav krahv Luxemburg. Ei vähimatki militaarset maneeri ja üsna maitsetu lahendus armustseenis.

Usu sellesse, et lavastusest võib veel asja saada, taastas järgmisel etendusel Butterflyna María Fernanda Castillo (Mehhiko), kelle vokaal kannab draamat ja lavalises olekus on just niisugust tummfilmilikku väljamängimist, mida see lugu vajab. See on tugev roll, mis on väärt, et seda kaema minna. Aule Urb ehk Suzuki, kes erinevalt Lokutast kannab pigem teatrimaski suunurkadega allapoole, moodustas temaga sobivalt

Ühelt poolt on kõrvaltegelased ja kooriliikmed juhendatud looma žestidega melu, ent samal ajal tingib lavale püstitatud künkas selle, et nende liikumisvabadus on kammitsetud.

kaastundliku lavapaari. Pinkerton (Raimonds Bramanis) tegi esimese vaatuse õitsilkäigul mis vaja, ja Eugenijus Chrebtovas (Leedu) oli sümpaatne Sharpless, ent „Madama Butterfly“ on siiski ehtne naistekas: mehed tulevad ja lähevad, aga vahva naistegelane on lõpuks siiski ainus tugev karakter nii elus kui ka surmas. Nagu Wagneri „Tristan ja Isolde“ on kokku üks suur igatsus, nii ootab oma valget laeva ka Butterfly. Oluline pole mitte see, kes Butterfly on, vaid mida ta teeb. Butterfly aga vaid ootab ja ootab ...

Estonias lavale tulnud „Madama Butterfly“ puhul on kiusatus tõmmata paralleel ühe teise hiljutise Puccini-lavastusega, nimelt Vanemuise teatri

muinasjutulist Hiinat esile manava „Turandotiga“ (lavastaja Giorgio Madia ja kunstnik Maarja Meeru). Vanemuise „Turandot“, kus tegelased on inimporselanina mähkunud sinisesse öhe, on visuaalselt läbinisti väljapeetud ja stiilne. Eesriide avanedes piisab vaid pilgust ja otsemaid on selge, et Vanemuise „Turandotil“ on oma äratuntav nägu. Kui lavakujundus ja kostüümid annavad lavastusele ilme, siis läbimõeldud koreograafia, tegelaste liikumine laval toob esile selle loogika.

Pärast „Turandotti“ näib Rodula Gaitanou lavastatud „Madama Butterfly“ lahjavõitu: on meeldiv, et jaapanipärasuse stampe pole liialt taga aetud, aga

samal ajal jääb mulje, et midagi muud pole õnnestunud asemele pakkuda. Kui on vaja näidata koidikut, siis tõmmatakse lihtsalt eesriide ette ja suunatakse oranž valgusvihk lakke. Ühelt poolt on kõrvaltegelased ja kooriliikmed juhendatud looma žestidega melu, ent samal ajal tingib lavale püstitatud künkas selle, et nende liikumisvabadus on kammitsetud. Nii on mäest saanud vaat et lavastuse (mõneti teenimatu) peategelane. See on lavastuslikult justkui värvitute tiibadega liblika lend – aga ta lendab siiski.

Au on küll oluline, aga kaine meel veel vajalikum. Ütleb ju eesti rahvatar-kus sedagi, et sel inimesel on hea elada, kes häbi ega au ei karda ja et au ei kõlba pista patta ega kaunist katlasse. Kui esivanemate *seppuku*-nuga välja võtta, siis ikka ainult selleks, et leivale üks hea larakas võid peale määrida.

* „Vanasõnaraamat“, <https://folklore.ee/eesti-utlused/vanasonaraamat/est/#chapter-9-0>

Eesti nüüdismuusika kõlavärvid panevad maailma ahhetama

Eestit esindanud Liisa Hõbepappeli „Rosa majalis“ ja Liisa Hirschi „Maa sooned“ valiti rostrumi soovitatud teoste nimekirja.

LXX rahvusvaheline heliloojate rostrum 13. – 17. V Vilniuses.

JOHANNA MÄNGEL

Seekordne rostrum oli eriline, sest tähistati maineka nüüdismuusika konkursi 70. tegevusaastapäeva. Sellega edestab rostrumi traditsioon ringhäälingute võrgustiku teist suursündmust, popmuusika suunitlusega Eurovisioni lauluvoistlust, mida peeti sel aastal 68. korda. Sageli tutvustavadki rostrumil osalevad delegaadid uuele publikule konkursi kui nüüdisklassikalise muusika Eurovisioni. Rostrum on midagi ka Eurovisionilt üle võtnud, näiteks on juba mitu aastat hääletamisel kasutusel 12 punkti süsteem ja võimalik, et ka 2010. aastal alguse saanud korraldamata roteerumine on tõuke saanud just sealt.

Esimest korda korraldati rostrum tänavu Leedus. Ürituse peakorraldaja on rahvusvaheline muusikanõukogu (tähistab 75. tegevusaastat) ning partnerid olid Leedu heliloojate liit ja imetlusväärse nüüdismuusika programmiga Leedu raadio LRT Klasika: raadio tellib heliloojatelt uudisteoseid ja selle juures resideerib praegu nüüdismuusika ansambel Synaesthesia, mille kontserte vahendatakse nii raadio- kui ka telepublikule.

Esimene aasta oli see ka rostrumi uuele presidendile Gregor Piršile (varasem Sloveenia Raadio delegaat), kes mainis avakõnes praegust rasket aega digimaailmas ning et avalikud raadiod seisavad silmitsi raskete katsumustega. Mitmes Euroopa riigis on vahetunud

poliitiline võim tekitanud ringhäälingute töös segadust ja ebakindlust.

Rostrumi 70. aastapäeva puhul olid tänavu Leedus kohal eelmised presidendid Evert van Berkel ja Heikki Valsta. Valsta sõnul oli rostrum varem rohkem orienteeritud muusikale ja selles oli suurem võistlusmoment, kuid aastatega on rostrumist saanud raadioinimeste ja nüüdismuusika asjatundjate kohtumispäik, et infot vahetada, õppida, arutleda, teha ülevaateid nüüdismuusika hetke seisust jne. Näiteks oli üks rostruminädala iga päev peetavate avatud mikrofonisessioonide suuremaid küsimusi, kuidas saada juurde uusi osalejariike ning kuidas teha rostrum avatumaks. Heikki Valsta meenutas, et 1990. aastatel oli osalejaid umbes 40 (tänavu 21). Gregor Pirš rõhutas, et rostrum ei saa jätkata samamoodi uusi juuri ajamata. Seepärast on vaja kaasata uusi riike või tagasi kutsuda vanu. Kõige esimesel rostrumil osalenud riikidest (Saksamaa, Prantsusmaa, Belgia ja Šveits) osales tänavu kohapeal koos delegaadiga vaid Šveits. Arutati ka Euroopa ringhäälingute liidu EBU ja Euroopa festivalide liidu tihedamaid koostöövõimalusi ning võimalikke partnerlussuhteid heliloojate liitude, muusikakõrgkoolide ja muusikainfokeskustega.

Kui tavapäraselt kuulatakse rostrumi teoseid enamasti raadiostudios, siis tänavu tehti seda Leedu heliloojate liidu majas. Liidu esimees Mykolas Natalevičius märkis rostrumi avapäeval, et selle maja auditoorium ongi ehitatud kuulamissessioonideks, ettemängimisteks jm. 1970ndatel ehitatud moodsast

Põhjamaade arhitektuurist inspireeritud hoone avaras auditooriumis toimus rostruminädalal kaheksa kuulamissessiooni. Rostrumil osalenud 21 riiki olid konkursile esitanud kokku 39 teost. Kõiki teoseid kuulasid, analüüsisid ja hindasid delegaadid: raadiote ning ringhäälingute toimetajad ja produtsendid, heliloojad jt. Delegaadid valisid välja võitjad põhikategoorias ja noorte, alla 30aastaste heliloojate kategoorias. Ära märgiti ka silmapaistvad teosed soovitatud teoste nimekirjas.

Rostrumil ei ole hääletamiseks ühtset reglementi. Nii kujundab iga delegaat oma lemmikute järjestuse ja hinnanguid andes on delegaatidel eri lähenemisviis. Osa kaalub, kas ja kui lihtne on neil konkreetset teost raadioeetris esitleda, teised otsivad konkursile esitatud muusikateostest teadlikult uut suunda ja midagi üllatavat. Iga aastaga on rostrumi atmosfäär üha vahetum ning teostest avalikult rääkimine ja nende tagasisidestamine ei ole enamikule enam tabu. Sel korral jagati kuulda kohta tähelepaneku üsna vabalt ja mõtestati, millise kohustuse võtavad delegaadid raadiokuulajate tähelepanu ja aja eest. Mitmes tänavu rostrumile esitatud teoses oli esil kergus, igatsus ja romantiline nostalgia. Helitööde temaatika varieerus looduse jõu, klubimuusika

ja meie maailma kõigutavate häirivate muutuste vahel. Mitu heliloojat on viimastel aastatel valminud teostes tegele-nud aja tajumise küsimusega, mõnikord on teose lähtepunkt olnud mõni isiklik füüsiline kogemus, näiteks vaikne hetk erilises ruumis. Harmoonilises plaanis esines palju puhtaid, tonaalseid ja klassikalisel harmoonial baseeruvaid teoseid. Rõõmustavalt palju oli kuulda ansambliteoseid, ent siiski domineerib rostrumil veel orkestrimuusika.

Klassikaraadio osales rostrumil 30. korda. Esimesel korral 1994. aastal saadeti võistleva Tõnu Kõrvitsa teos „Concerto semplice“. Aasta hiljem osales Erkki-Sven Tüüri „Reekviem“, mis jõudis soovitatud teoste nimekirja. 1996. aastal võitis Mari Vihmandi „Floree“ rostrumi noortekategoorias. Rostrumi endine president Heikki Valsta meenutas, et NSV Liit esitas kunagi konkursile Tüüri teise sümfoonia ja Arvo Pärdi sümfoonia (vist esimese sümfoonia). Paraku on rostrumi arhiivis orienteerumine keeruline ja kõigil 70 korral osalenud heliloojate nimesid teavad ilmselt vaid teosed välja valinud delegaadid, kuid ka nemad on aastate jooksul korduvalt vahetunud. Oli rõõm kuulda, et Amsterdamis asuv rostrumi füüsiline arhiiv ehk IMC noodikogu on kõigile ligipääsetav.

Järg pöördel.

Pika ajalooga rahvusvaheline heliloojate rostrum on raadioeetri vahendusel toimiv tähtsaim nüüdismuusika propageerimise platvorm.